

Fascisme in Rusland

Door Victor A.C. Remouchamps Luitenant kolonel der artillerie (b.d.)

Militair en politiek analist

Als emigrant in de voormalige Sovjetrepubliek Litouwen ontkom ik er niet aan om regelmatig programma's op Russischtalige zenders of Engelstalige Russische Televisiestations te bekijken. Behalve de protserige vooringenomenheid en Goebbelsachtige manier van nieuwsvoorziening, valt mij vooral op dat die programma's kijkers en luisteraars voortdurend bombarderen met begrippen als 'fascisme' en '(neo)-nationaalsocialisme'. Dacht ik in mijn historische argeloosheid nog dat fascisme een door de Italianen uitgevonden en bedachte terminologie was om een antidemocratisch, antiliberaal en extreem nationalistisch systeem te definiëren dat door middel van geüniformeerde partijmilities, massademonstraties en een uitgesproken verheerlijking van een leider het volk probeert tot eenheid te smeden. Door die uitzendingen blijkt dat het Kremlin op een slimme manier daaraan een eigen draai heeft gegeven.

afb: weblog Anton Shekhovtsov

Klassieke benadering

Om aan te kunnen geven of Moskou klassieke fascistische kenmerken heeft en in voorkomend geval waar en hoe Moskou van het pad der klassieke benadering is afgeweken, is het m.i. zinvol om een inzicht te geven in die klassieke benadering van dit op zich complexe en gevarieerd verschijnsel dat moeilijk beknopt is te omschrijven. De problematiek zit vooral in het gegeven dat hier eerder sprake is van een beweging, een stroming dan van een ideologie. Vloeibaar, diffuus versus omkaderd. Het is algemeen bekend dat het begrip *fascisme* afgeleid is van de naam van de eerste in 1919 door Mussolini opgerichte groepering *Fasci di Combattimento* (aka de zwarthemden) een paraplustructuur die verschillende knokploegen van teleurgestelde en gefrustreerde veteranengroepen verenigde. Ondanks de problematiek om dit verschijnsel in een beknopte definiëring te presenteren, kan een helder beeld geschetst worden door een aantal basiskenmerken op te lijnen waardoor het zich onderscheidt van andere politieke stromingen^[1].

Bij fascisme staat het **collectivisme** met aan het hoofd een sterke, charismatische leider centraal. Groep, collectief of natie gaat boven het belang van het individu. Orde, tucht en gehoorzaamheid zijn kernwaarden. Het effect is dat fascistisch georiënteerde samenlevingsvormen, structuren en netwerken piramidaal zijn opgebouwd, waarbij hogergeplaatsten bijna onbeperkte bevoegdheden hebben en lagergeplaatsten kritiekloos moeten gehoorzamen. Binnen die context is vanzelfsprekend geen plaats voor democratische besluitvorming die door leiders alleen maar als 'vertragend geleuter' wordt beschouwd. Fascistische staten streven naar de instelling van een politieke dictatuur, naar een totalitaire staat met een volledige controle over het maatschappelijke leven en sociale en culturele organisaties; naar een autoritaire structuur met een sterke man aan het hoofd, waarin machtsvertoon en gebruik van geweld vereerd worden. Leiders van dergelijke dictaturen vertonen narcistische trekken, die verpakt worden in titels waarmee ze zich willen onderscheiden van de massa en andere hoofden van staten zoals *Il Duce*, *Der Führer*, *Poglavnik* (Ante Pavlic, Kroatië), *Condoctor* (Ion Antonescu, Roemenië).

Fascisme is **extreem nationalistisch**. Er wordt grote waarde gehecht aan nationale symbolen, geschiedenis en tradities. De eigen cultuur wordt als superieur boven andere culturen verheerlijkt. Geloof is onderdeel van de nationale identiteit en de kerk steunt het bewind vaak uit angst voor het 'goddeloze communisme'. In veel gevallen zijn bij fascisme ook **racistische karakteristieken** herkenbaar, die aanleiding geven tot xenofobie, pogroms, vervolging, deportaties, agressie tegen 'anderen'. Vaak beschouwen fascistenaars zich het **slachtoffer van die anderen** die hun land in een deplorabele toestand hebben gebracht en achtergelaten. Zij houden die anderen verantwoordelijk voor hun contemporaine ellende en om te voorkomen dat die ellende groter wordt, moeten die anderen koste wat het kost 'onschadelijk gemaakt worden' (in Hitler-Duitsland: *ausradieren*). De bekendste 'anderen' zijn Joden, negers, zigeuners, communisten, homoseksuelen, gehandicapten, pacifisten, aanhangers van een religie resp. andere religies.

Fascistische dictaturen kennen vaak een zeer ver doorgedreven vorm van **populisme**. Het is niet voldoende dat een volk gehoorzaamt, het moet zich voor honderd procent inzetten voor de 'goede zaak'. Het volk dient als legitimering voor de macht. Omdat het hele volk voor het fascisme inzet, is men goed bezig. Daarom past het **Totale Oorlog Concept** waarbij de gehele samenleving zich inzet voor hetzelfde doel, uitermate goed bij het fascisme.

Op economisch gebied wordt het **corporatisme** en een **door de staat geleide economie** bepleit. Het belang van de kleine boeren, de nationale (Italiaanse, enz.) arbeider en de lokale middenstand staat voorop. Vaak bemoeit de overheid zich intensief met de economie en het bedrijfsleven.

Voor **grondrechten** als vrijheid van meningsuiting, privacy en een aantal andere vrijheden is meestal **geen plaats**. Mediaceensuur en willekeurig overheidsoptreden zijn aan de orde van de dag en worden acceptabel gevonden. Zolang de kerk zich niet met politiek inlaat, worden geestelijken en gelovigen met rust gelaten.

Oude normen, waarden en tradities en tot in detail doorvoering van het leidersbeginsel in de samenleving worden gecombineerd. Het gezin met een traditionele taakverdeling wordt gestimuleerd. Vader is kostwinner en familiehoofd, moeder doet het huishouden en zorgt voor veel kinderen. **Sociaal Darwinisme** speelt in fascistische samenlevingsvormen een belangrijke rol: de sterkere ruimt de zwakkere uit de weg en een slechte leider mag desgewenst afgezet worden. Geweld is daarbij een middel om dit af te dwingen [2], omdat een mens van geweld en oorlog beter, sterker en slimmer wordt.

Soms wordt een onderscheid gemaakt tussen *Fascisme* (met hoofdletter) en *fascisme* (zonder hoofdletter), waarbij *Fascisme* verwijst naar de oorspronkelijke Italiaanse politieke stroming en *fascisme* naar stromingen die op het Italiaanse *fascisme* lijken.

Onderscheid en overeenkomsten in fascistisch georiënteerde stromingen

In het Interbellum [3] vormde een aantal landen een uitstekende voedingsbodem voor het rijpen van fascistisch georiënteerde samenlevingsmodellen. Naast Italië natuurlijk Duitsland maar ook Rusland. Landen die op de een of andere manier teleurgesteld waren in de ordening van Europa na de Eerste Wereldoorlog.

Regelmatig worden de twee hoofdstromingen van het *fascisme* – het *Fascisme* en de Hitlervertaling daarvan vastgelegd in de beginselen van het *Nationaal Socialisme* – op een hoop gegooid. Dat is onjuist, *Nationaal Socialisme* is minder corporatisme [4], meer racisme. Beide vinden dat de importantie van de natie die van het individu overstijgt; beide hanteren etnisch bovenaan; beide gebruiken propaganda en censuur om afwijkende geluiden de kop in te drukken om het bestaan van het systeem te waarborgen.

Binnen het fascistische raamwerk is de manier waarop Stalin zijn wil binnen Rusland aan de bevolking wilde opleggen en de manier waarop hij met de landen om hem heen wilde ‘verkeren’ op de achtergrond geraakt. Opmerkelijk is dat tot het uitbreken van WO II Stalin net als Hitler wel brood zag in de grondbeginselen van het denken van Mussolini en dat ook gepassioneerd implementeerde in de Russische samenleving. Stalin en Hitler waren van mening dat bolsjewisme en nationaalsocialisme elkaar niet beten en samen uitstekend over de bühne konden. Die overtuiging legde de basis voor het ‘niet-aanvalsverdrag inb. ondersteunen van gemeenschappelijke doelen” die Von Ribbentrop en Molotov in 1929 sloten. Een ondersteuning die niet beperkt bleef tot protserig woordgebruik in een akkoord maar daadwerkelijk in materiële zin werd vertaald.

Voedingsbodem voor de versterking van de Einkreisungsparanoia

Stalin maakte de fout dat hij dacht Hitler voor zijn karretje te kunnen spannen om voormalige Russische gebieden die na de Pools-Russische oorlog in 1921 waren verloren (ongeveer de helft van het huidige Belarus, West-Oekraïne en een deel van Litouwen) weer in Russische handen te doen vallen. De Duitsers zouden daarbij het vuile werk opknappen. Hij bleek zelfs bereid te zijn om tot de asmogendheden – Duitsland, Italië en Japan – toe te treden. Een Russisch voorstel werd echter in januari 1941 door Hitler in Berlijn van tafel geveegd, omdat Duitsland al een eind op weg was met de voorbereidingen voor ‘Operatie *Barbarossa* [5], die medio 1941 gelanceerd moest worden. Dit veelbetekend signaal en de berichten van zijn inlichtingendiensten dat de Duitsers vrijwel gereed waren om een greep naar het Russisch hartland te doen, deden opvallend genoeg Stalins geloof in de waarde van het niet-aanvalsverdrag niet wankelen. Zelfs toen de eerste Duitse grondtroepen op 22 juni 1941 vaste voet op Russisch grondgebied hadden gezet, was hij er nog steeds van overtuigd dat Hitler het niet zover zou laten komen.

Toen eindelijk bij Stalin het licht ging branden, verzette hij de bakens 180 graden en werden de Duitsers voortaan als het ‘Grootste kwaad in de geschiedenis van de mensheid’ afgebeeld. Stalin c.s. indoctrineerde de bevolking van de Sovjet-Unie gedurende WO II met gedragen kreten als “*Fascistische, Nazistische horden die het gemunt hadden op Moedertje Rusland*”, waarbij zij voor het gemak vergaten dat Duitsland aanvankelijk als een *broedervolk* geklasseerd was. Toen de oorlog was gewonnen en Duitsland zich had overgegeven brak de *Grote Stabilisatie- en consolidatieperiode* aan om de dreiging vanuit het westen voorgoed te neutraliseren.

§ *Opsplitsing van Duitsland, waarbij de Sovjet-Unie het grootste deel van de Duitse taart kreeg.*
§ *Het realiseren van een buffer[6] aan de westgrens van de Sovjet-Unie wat de facto de uitbreiding van het territorium van de Sovjet-Unie betekende en de oprichting van het Warschaupakt.*

Tijdens de *Koude Oorlog* (1946-1989) was het voor de staatsmedia in de Sovjet-Unie en haar Oost-Europese satellietstaten vrij eenvoudig om de generaties in die periode op te voeden met een voortdurende schildering van de grote agressor uit het westen, die het voorzien had op 'arbeiders- en burgerrepublieken' van de Sovjet-Unie en haar satellietstaten. Die 'fascistische dreiging' uit het westen was volgens de leiders in het Kremlin en de door hen aangestuurde media de grootste en gevaarlijkste onverzadigbare vijand van Moedertje Rusland. Onvermoeibaar werd die generaties overduidelijk gemaakt dat de boze westerse buurman in de achterliggende eeuwen een aantal pogingen had gedaan om de schatten van het Russische hartland in handen te krijgen en knechting van de Russische bevolking onherroepelijk het gevolg was. Wat in het verleden was gebeurd, kon ook in de toekomst het geval zijn en dus moesten de grenzen van het moederland beschermd worden. Tijdens de Koude Oorlog kwam daar een tweede reden bij. Het bezit van permanente open havens om het strategische bereik van de steeds krachtiger wordende Sovjetmarine te kunnen waarborgen. Putin heeft bij die twee argumenten nog een derde gevoegd om de voormalige buffers die de westelijke grens van de Sovjet-Unie een grote mate van veiligheid bezorgden, in ere te herstellen. Bescherming van Russisch georiënteerde etnische entiteiten in mankerende staten die niet in staat zijn om die entiteiten de gewenste veiligheid te geven.

Fascisme Russian style

Russische encyclopedieën vertalen fascisme als krachten die Rusland bedreigen en die eropuit zijn om Rusland te vernietigen. Binnen die context is het Westen nog steeds de grootste bedreiging. Voor het inkleuren van die dreiging worden nog steeds gelijksoortige kwalificaties gebruikt als voor de beschrijving van de Duitse veelvraat in juni 1942. Putin speelt in op de oude sentimentele gevoelens dat het land werd omcirkeld en bedreigd door krachten van buitenaf. Om die krachten een simpel, voor iedere Rus begrijpelijk etiket op te plakken wordt die kwalificatie gegeven aan iedere (westers) georiënteerde entiteit die Rusland bedreigt.

Is het **fascistische Westen** de slechte geest, het **Nationalistisch Conservatisme** is de goede tegenpool. Een beweging die Rusland als natie moet beschermen en Ruslands cultuur bewaren. Dat betekent in concreto dat alle krachten die eropuit zijn 'Ruslands cultuur' te bedreigen, moeten worden geweerd. Het Kremlin heeft doorlopend duidelijk gemaakt wat of wie zeker geen onderdeel is resp. zijn van de Russische cultuur.

§ Homosexuelen

Homofobie[7] is een wijdverspreid maatschappelijk verschijnsel. De overheid/overheden treden hard op tegen homo-organisaties en beschouwen die als intrinsieke misdaadcentra. Homogroeperingen worden tegengewerkt als zij zich willen laten registreren en veel homoseksuelen zijn nog steeds slachtoffer van sociaal of overheids geweld. In 2002 hebben conservatieven een wet ingediend in de Duma om homoseksualiteit strafbaar te stellen. Zij waren verantwoordelijk voor de snelle verspreiding van hiv en aids en het morele verval van de maatschappij. Ook de Russisch Orthodoxe Kerk is (als vanouds) sterk gekant tegen

homoseksualiteit.

§ Antisemitisme

Sinds Catherina II van Rusland worden Russische Joden gemarginaliseerd. In de periode 1791-1917 werden ze bijvoorbeeld gedwongen om zich te vestigen in een gebied dat de *Pale of Settlement* werd genoemd. Het is een regio binnen de voormalige grenzen van het voormalige Litouws-Poolse gemenebest. Alleen in deze regio mochten Joden wonen en handeldrijven en omdat de Joodse minderheid succesvol was, groeide er een diep verankerde jaloezie bij lokale bevolkingsgroepen. Die jaloezie verbreidde zich als een olievlek over Russisch en diens opvolger Sovjetterritoir en vormde de aanleiding voor een aantal pogroms waarbij vele duizenden Joden het leven verloren. Tot aan de dag van vandaag heerst er in geheel Oost-Europa, maar zeker in de Russische Federatie een sterk gevoel van antisemitisme. Joodse oligarchen als Boris Berezovsky en Michael Chodorkovsky zijn ofwel vermoord ofwel opgesloten.

Anno 2015 bevestigen pamfletten die pro-Russische separatisten in de Donetskregio bij synagogen uitdelen, dat er nog niet veel ten goede veranderd is. In die pamfletten worden Joden opgeroepen zichzelf en hun bezittingen te laten registreren. Wordt aan die richtlijn geen gevolg gegeven, dan is deportatie het logische gevolg. Een ander voorbeeld van onverhuld antisemitisme is de uitspraak van de leider van de DPR[8] Alexander Zakharenko.

§ **Democratie Western Style.** Putins vertaling van democratie – Democratie *Russian Style* – draagt de volgende karakteristieken:

o **Ongebreidelde verticale en horizontale corruptie**

Corruptie is binnen de Russische overheid en in het Russische rechtssysteem in alle bestuurslagen doorgedrongen. Volgens de 'Global Corruption Barometer' van Transparency International (een US ngo) is het gerechtelijke systeem een van de meest corrupte instituten in Rusland. De rechterlijke macht is het verlengstuk van de beleidsvormende en uitvoerende macht. Het komt regelmatig voor dat rechters worden omgekocht (door bijvoorbeeld politici) om gerechtelijke procedures te beïnvloeden.

o **Het geld is in handen van een superrijke klik profiteurs,**

zonder enige vorm van staatscontrole, waarvan Putin de grote roerganger is. In een volgende aflevering zal ik over dat onderwerp uitgebreid schrijven.

o **De leden van de Volksvertegenwoordiging kunnen niet afwijken van door de regering-Putin vastgestelde beleidslijnen.**

Het beste voorbeeld is de volksvertegenwoordiger Ilya Ponomarev die als enige in de Duma tegenstemde over de annexatie van de Krim, werd zijn onschendbaarheidsstatus afgenomen en leeft heden ten dage als asylant in de USA.

o Door de staat aangestuurde en gecontroleerde media

Het recht van vergadering, verzameling en demonstraties wordt tegengewerkt en met harde middelen ontmoedigd. Verdachte personen worden gearresteerd, aangeklaagd en veroordeeld op basis van de in juni 2012 aangenomen wetwijzigingen inzake protestbijeenkomsten. Volgens Amnesty International werden alleen al in de week na de Olympische Winterspelen in Sochi meer dan 600 personen opgepakt tijdens protestbijeenkomsten in Moskou. Hierbij is de politie soms hardhandig opgetreden en zou geweld hebben gebruikt. Veel deelnemers aan de protestbijeenkomsten werden gearresteerd voor 'deelname aan ongeautoriseerde bijeenkomsten'. Sommigen werden beschuldigd van het 'negeren van politiebevelen'. In enkele gevallen maakte de politie gebruik van andere artikelen uit het Wetboek van Administratiefrechtelijke overtredingen, zoals het schenden van verkeersreglementen. Diegenen die werden gearresteerd op basis van het negeren van politiebevelen kregen soms naast hoge boetes ook een gevangenisstraf van ten hoogste vijftien dagen. De meesten kregen een hoge boete. Het komt voor dat bij herhaalde arrestaties van personen tijdens protestbijeenkomsten, administratieve detenties van vijftien dagen worden opgelegd.

o Vrijheid van meningsuiting is 'aan scherpe regels gebonden'.

In beginsel lijkt er ruimte voor kritiek en het hebben en uiten van een van de autoriteiten afwijkende mening. Echter het breed uitmeten van kritiek in de media of het uiten van persoonlijke kritiek op leden van de regering of overheden, is uit den boze. Bij kritiek op Putin of beschuldiging van corruptie en/of criminele activiteiten door leden van de regering wordt door de overheid hard opgetreden. De Russische overheid trad m.n. na de Olympische Winterspelen, begin maart 2014 op het moment dat de crisis rondom Oekraïne intensiverde, hard op.

Begin maart 2014 werden veel internetsites en online media geblokkeerd op basis van nieuwe anti-internet-extremisme wetgeving die sinds 1 februari 2014 van kracht is. De grootste internetproviders zijn in handen van oligarchen die banden hebben met de regering. In oktober 2013 vaardigde het ministerie van Communicatie een (concept)verordening uit die de federale regering (in praktijk de FSB) direct toegang verschaft tot de inhoud van alle telefoongesprekken, e-mails, sms-berichten en andere internetactiviteiten. **Amnesty International:** "*Freedom of expression falls victim to the dramatic events in Ukraine's Crimea*" (3 maart 2014). **Human Rights Watch:** "*Russia: Halt orders to block online media*" (25 maart 2014). Een verordening verplicht tevens alle internetproviders om apparatuur te installeren die een directe link naar de FSB mogelijk maakt. Private providers zijn verplicht hun klantgegevens desgevraagd aan de FSB te verstrekken. Mobiele telefoons worden soms gemonitord. Volgens een bron vinden soms bedreigingen plaats aan het adres van (internet)activisten via mobiele telefoons, of via netwerk accounts, e-mail of Twitter. Deze bedreigingen worden anoniem gedaan. Het komt voor dat tijdens de bedreigingen wordt gerefereerd aan een door de overheid gehanteerde zwarte lijst van activisten, die volgens een bron door de overheid wordt gehanteerd en ook op internet circuleert. De simkaarten van mobiele telefoons moeten op naam worden geregistreerd.

o Homofobie en antisemitisme lijken regeringsbeleid te zijn geworden.

De 'Anti-LHBT^[9]-propagandawet' werd op 1 juli 2013 aangenomen. Onder deze wet kunnen

personen veroordeeld worden tot boetes, oplopend tot 5000 roebel (ongeveer 105 euro) voor individuen, tot 50.000 roebel (ongeveer 1055 euro) voor overheidsfunctionarissen en tot een miljoen roebel (ongeveer 21.108 euro) voor organisaties. Organisaties kunnen onder deze wet ook bestraft worden met het stilleggen van alle activiteiten tot 90 dagen. Indien aan (vermeende) propaganda van niet-traditionele seksuele relaties via media en op het internet wordt gedaan, kunnen boetes voor individuen oplopen tot 100.000 roebel (ongeveer 2.111 euro), voor overheidsfunctionarissen tot 200.000 roebel (ongeveer 4.222 euro) en voor organisaties vanaf een miljoen roebel of tot 90 dagen opschorting van alle activiteiten. Volgens activisten heeft het in werking treden van de wet er – naast het opleggen van hogere boetes – vooral voor gezorgd dat de reeds hoge mate van intolerantie in de Russische samenleving versterkt en geïntensiveerd is.

o Vrijheid van godsdienst is een papieren recht.

De Russisch Orthodoxe Kerk heeft nauwe banden met het Kremlin en staat bijvoorbeeld nog steeds even agressief tegenover het **Leger des Heils, Jehova's Getuigen, Hare Krishna's** en diverse christelijke denominaties, zoals bijvoorbeeld pinkstergemeenten en andere evangelische stromingen. Deze geloofsovertuigingen worden als 'bedreigend' beoordeeld. Hoe nauw de samenwerking tussen kerk en Kremlin is bewijst wel het aannemen van de zogenaamde 'Blasfemiewet'. De in september 2012 aan het parlement voorgelegde amendering van het Wetboek van Strafrecht met betrekking tot blasfemie, werd op 12 juni 2013 aangenomen. Openbare handelingen die gericht zijn op het beledigen van religieuze gevoelens in de samenleving kunnen krachtens de nieuwe wetgeving worden beboet met maximaal 300.000 roebel (ongeveer 6.359 euro). Ook kan dwangarbeid tot een maximale duur van een jaar of een gevangenisstraf van maximaal een jaar worden opgelegd. Indien de handeling wordt verricht op een religieuze plek zoals in een kerk, kan de boete worden verhoogd tot maximaal 500.000 roebel (ongeveer 10.598 euro) en kan een werkstraf van maximaal drie jaar of een gevangenisstraf van maximaal drie jaar worden opgelegd. De wetwijzigingen werden mede naar aanleiding van het incident rondom de punkband Pussy Riot doorgevoerd.

o Mishandeling en martelen zijn aan de orde van de dag

Overheidsfunctionarissen maken zich regelmatig schuldig aan mishandeling en foltering om bekentenissen van verdachten af te dwingen. Omdat gerechtelijke procedures tegen folteringpraktijken door de onvolkomen wetgeving moeilijk te voeren zijn, worden de enkele gevallen van foltering waar een strafrechtelijke procedure op volgt vaak geschaard onder de aanklachten mishandeling, geweldpleging of het misbruik maken van autoritair gezag. Deze vergrijpen worden minder zwaar gestraft. Marteling vindt vooral plaats in de eerste uren of dagen na de arrestatie in voorarrest. Politieagenten maken hierbij naar verluidt gebruik van methoden als vuistslagen, slaan met stokken of andere voorwerpen, het uittrekken van vinger- en teennagels, sodomie met flessen en verminking van genitalia en elektroshocks. Het komt regelmatig voor dat gedetineerden zelfmoord plegen als gevolg van mishandeling en foltering in detentie.

o Buitenlandse ngo's worden tegengewerkt en met de gebruikelijke instrumenten ontmoedigd.

Gelet op het bovenstaande is het niet verwonderlijk dat op 21 juli 2012 een wijziging op de Wet op de non-commerciële organisaties (de 'NGO-wet'/Dima Yakovlev-wet) in werking is getreden. Deze wetwijziging houdt in dat ngo's die financiering uit het buitenland ontvangen of 'aan politieke activiteiten doen' zich moeten laten registreren als 'buitenlandse agent'. Overtreding van deze wetgeving kan leiden tot hoge boetes en

eventueel strafrechtelijke vervolging. De wet is feitelijk een amendering van het Russische Wetboek van Administratieve overtredingen.

Vaststelling.

Wanneer men bovenstaande teksten goed tot zich laat doordringen, dan kan men tot de schrikbarende vaststelling komen dat wat Duitsland in zijn afschrikwekkende hoogtijdagen tijdens het interbellum en WO II-periode met onverholen trots nationaalsocialisme noemde, door Putin c.s. **nationalistisch conservatisme** wordt genoemd. Vanuit die invulling van het fascisme is het niet verwonderlijk dat Putin samenwerking met andere fascistisch georiënteerde staten nastreeft en het leveren van langeafstandsrakettendragers aan Iran is een duidelijke bevestiging van dat streven.

[1] Bron: Wikipedia.

[2] Mussolini beweerde *“Beter één dag een leeuw dan honderd jaar een lam”*.

[3] Periode tussen de twee Wereldoorlogen.

[4] Corporatisme als maatschappijstelsel is een model waar wetgevende macht aan burgervergaderingen wordt toegekend die economische, industriële, agrarische en professionele groepen vertegenwoordigen.

[5] Aanval op de Sovjet-Unie door de Duitsers. In de huidige Russische benadering betekent dat: het verzorgen van humanitaire steun over drie assen teneinde de Duitstalige en Duits-Russische bevolking te beschermen.

[6] Oost-Duitsland, Roemenië, Bulgarije, Hongarije, Tsjecho-Slowakije, Joegoslavië, Albanië, Griekenland, de Baltische landen en een neutraal Zweden en Finland.

[7] In de periode van de Sovjet-Unie werd gesteld dat homofobie een typisch verschijnsel was van het decadente, moreel verwerpelijke Westen.

[8] DPR: Donetsk Peoples Republic

[9] Lesbische en homoseksuele mensen, transseksuelen en transgenders